

**stec
groep**

Resultaten participatietraject Uitvoeringsagenda Economie

In opdracht van Provincie Noord-Holland

**Jasper Beekmans, Juriën Poulussen en Sigrid Hogendorp
4 juni 2021**

**Werken aan een
duurzaam,
ondernemend en
vernieuwend
Noord-Holland**

Uitvoeringsagenda Economie
Noord-Holland 2016-2019

Inhoud van dit rapport

1. Inleiding	1
2. Opzet van het traject	3
3. Algemene indrukken en inbreng	5
4. Inhoudelijke vangst per gesprek	15
5. Expert opinion en advies: de belangrijkste thema's voor de uitvoeringsagenda	21
6. Expert opinion en advies: 'groen herstel' in de uitvoeringsagenda	24
7. Expert opinion en advies: concrete acties voor de uitvoeringsagenda	29
8. Expert opinion en advies: de rol van de provincie	34

1. Inleiding

Achtergrond van dit rapport

- De Provincie Noord-Holland stelt dit jaar haar nieuwe Uitvoeringsagenda Economie 2021 – 2023 op, waarin het beleid uit het provinciale Strategisch Beleidskader Economie (2016) en de Omgevingsvisie Noord-Holland 2050 wordt uitgewerkt in nieuwe korte termijn activiteiten en projecten.
- Voor het opstellen van de nieuwe uitvoeringsagenda werkt de provincie met een intern en een extern spoor. Intern leveren diverse teams vanuit hun eigen aandachtsveld een bijdrage en leveren Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten hun inbreng. Voor het externe spoor wil de provincie via een beknopt participatietraject kennis, ervaringen, inzichten en ideeën van stakeholders verzamelen. Met behulp van deze externe input wordt gewerkt aan een uitvoeringsagenda die aansluit op de praktijk.
- Voor het vormgeven, organiseren en vastleggen van dit participatietraject heeft de provincie ons, Stec Groep, gevraagd. In deze rapportage presenteren we de resultaten van dit traject, geven we onze expert opinion over- en adviseren we over:
 - de belangrijkste punten en rode draden voor de nieuwe uitvoeringsagenda;
 - acties die in de nieuwe uitvoeringsagenda kunnen worden opgenomen en welke rollen de provincie zou kunnen vervullen; en
 - wat de provincie vanuit haar rol, taak en bevoegdheden kan doen om een ‘groen herstel’ van de economie in de uitvoeringsagenda een centrale plek te geven.

2. Opzet van het traject

Methode: groepsgesprekken

- In het participatietraject hebben we in totaal negen groepsgesprekken georganiseerd, waarbij we telkens tussen de drie en zes personen hebben uitgenodigd. De keuze voor groepsgesprekken was enerzijds ingegeven door de inhoud – door stakeholders met verschillende achtergronden met elkaar om tafel te zetten, hoopten we op de meest vruchtbare gesprekken – en anderzijds door de na te streven planning: het doel was om in mei de resultaten op te leveren en op deze manier konden we in korte tijd zoveel mogelijk stakeholders consulteren.
- In ieder gesprek hebben we gepoogd om stakeholders met een gemeenschappelijke deler aan tafel te krijgen. Die gemeenschappelijke deler vonden we in de focus op één regio, één sector of in verwachte expertise op één van de richtinggevende principes uit het Strategisch Beleidskader Economie.
- De kennis, ervaringen, inzichten en ideeën van de deelnemer stond in de gesprekken centraal. Om de gesprekken te structureren, zijn ze gevoerd met een open gespreksleidraad, waarin we vroegen naar:
 - de kennis van het Strategisch Beleidskader Economie en de Uitvoeringsagenda 2016 – 2019;
 - hoe de organisatie vorm geeft aan de principes duurzaam, ondernemend en vernieuwend;
 - wat gaat goed, waar loopt men tegenaan en welke oplossingsrichtingen zijn er;
 - de grootste kansen en uitdagingen voor de Noord-Hollandse economie in de komende jaren;
 - hoe de provincie hierbij, al dan niet samen met stakeholders, een nuttige rol kan spelen; en
 - hoe men aankijkt tegen het begrip ‘groen herstel’ en wat de provincie hierin kan betekenen

Overzicht groepsgesprekken (1/3)

Groepsgesprekken	Betrokken organisaties	Betrokken personen
Metropoolregio Amsterdam 13 april, 09:00 – 10:30 uur	Gemeente Amsterdam Gemeente Hilversum Gemeente Zaanstad Metropoolregio Amsterdam	Martin van den Oever Joost de Koning Casper de Canne Martin Bekker
Noord-Holland Noord 16 april, 09:00 – 10:30 uur	Ontwikkelingsbedrijf NHN Regio Alkmaar Regio De Kop Regio West-Friesland	Cees Brinkman Daniel Banis Thijs Pennink Ben Glim Felicia Breukink Daniel van Delden
Agro * 21 april, 10:30 – 12:00 uur	Agriport A7 Greenport Aalsmeer	Jack Kranenburg Dave Vlaming Ronald van den Breevaart

* Vanuit de agrosector zijn in dit proces personen gesproken die gelieerd zijn aan de glastuinbouwsector. Vanzelfsprekend is de agrosector in Noord-Holland breder dan enkel de glastuinbouwsector. Hiermee hebben we rekening mee gehouden bij het formuleren van conclusies en adviezen in dit rapport.

Overzicht groepsgesprekken (2/3)

Groepsgesprekken	Betrokken organisaties	Betrokken personen
Detailhandel 6 april, 14:00 – 15:30 uur	Adviescommissie Zuid Inretail	Leo van der Linde Tessa Vosjan
Digitale economie 23 april, 11:30 – 12:30 uur	Amsterdam Science Park DDCA Delta Fiber Dialogic Glasdraad	Mark de Graef Stijn Grove Jan-Willem Jansen Sven Maltha Henk Jan Witteveen
Duurzaam 15 april, 10:30 – 12:00 uur	RES Noord-Holland Zuid SADC Techport	Marco Berkhout Frans van der Beek Henno van Horssen
Ondernemend 19 april, 13:30 – 15:00 uur	Metaalunie MBO Raad ORAM Westfriese Bedrijvengroep	Monique van der Voort Erwin Pierik Menno van der Valk Bashar al Badri

Overzicht groepsgesprekken (3/3)

Groepsgesprekken	Betrokken organisaties	Betrokken personen
Vernieuwend 14 april, 09:00 – 10:30 uur	Amsterdam Smart City Innovatiefunds Smart Industry Hub NW	Leonie van der Beuken Wouter Keij Bouke Veldman
Groen Herstel 19 april, 10:30 – 12:00 uur	Port of Amsterdam Port of Den Helder Rabobank NHN VNO-NCW	Jeroen Lotze Katja Naber Michael Huinink Rogier Krabbendam
<i>Verhinderd, maar separaat (via mail) inbreng geleverd</i>	<i>Greenport NHN Vertify InHolland</i>	<i>Jeroen Noot Joris Roskam Mieke van den Berg Richard Oerlemans</i>

3. Algemene indrukken en inbreng

Goede basis voor samenwerking

- De deelnemers aan de gesprekken waren constructief-kritisch. De bereidheid was groot om deel te nemen aan de gesprekken en op die manier mee te denken over de nieuwe Uitvoeringsagenda Economie 2021 – 2023.
- We merkten dat het voeren van de gesprekken met meerdere stakeholders vanuit verschillende disciplines tegelijkertijd goede discussies opleverden.
- In de gesprekken toonden de deelnemers bereidheid om ook in een vervolg mee te denken over de uitvoeringsagenda. En naast het formele inspraaktraject ook informeel betrokken te blijven bij de totstandkoming hiervan. Advies vanuit Stec Groep: voor de aanscherping van de eerste concepten van de uitvoeringsagenda is het nuttig om deze uitnodiging aan te nemen, ook gezien het belang van samenwerking met alle stakeholders in de uiteindelijke uitvoering.
- Daarnaast toonden de deelnemers bereidheid om in het daadwerkelijk uitvoeren van acties samen met de provincie en andere relevante stakeholders de handschoen op te pakken. Over het algemeen werden de strategische uitdagingen namelijk gedeeld (zie volgende pagina).

Reflectie op het SBE

- De drie richtinggevende principes (duurzaam, vernieuwend en ondernemend) worden als verbonden beschouwd. Quotes: *“je kunt niet vernieuwen als je niet onderneemt”* en *“je kunt niet duurzaam zijn als je niet vernieuwt”*.
- De economische thema's en richtinggevende principes uit het Strategisch Beleidskader Economie (zie volgende pagina) worden herkend. Dit worden over het algemeen de belangrijke thema's gevonden. Aanvullingen en opmerkingen die door de deelnemers zijn gemaakt:
 - De omvang van de pijl van 'vestigingsklimaat' is verwarrend: ook de thema's 'aantrekken van internationale bedrijven' en 'agrosector' houden hiermee verband.
 - Het thema 'digitale infrastructuur' kan eventueel breder kunnen worden beschouwd, als 'digitalisering van de economie'. Grote en kleine bedrijven uit alle economische sectoren gaan hier effect van ondervinden.
 - Het thema 'energie' (waaronder 'energieinfrastructuur') wordt als een belangrijk structurerend systeem gezien voor de komende jaren. De beschikbare capaciteit – voor zowel gebruik als opwek – is een potentiële bottleneck voor het verduurzamen van de economie en bijvoorbeeld de fossiele transitie.
 - Om doelmatige uitvoeringsacties voor de agrosector te kunnen definiëren, is het nuttig om samen met de betrokken stakeholders tot een verdere, integrale aanscherping van strategische opgaven te komen.

Reflectie op de uitvoeringagenda

- De deelnemers zien de waarde van een uitvoeringsagenda voor de korte termijn: drie jaar in de vorige uitvoeringsagenda (2016 – 2019) en twee jaar voor de nieuwe uitvoeringsagenda (2021 – 2023).
- Daarnaast benoemen enkele deelnemers dat er tussen het lange termijnperspectief uit de SBE en het korte termijnperspectief uit de Uitvoeringsagenda Economie nog een schakel ontbreekt, namelijk het uitvoeringsperspectief op middellange termijn (ca. 7 – 10 jaar). Daarvoor worden enkele voorname redenen genoemd:
 - De huidige, grotere economische opgaven zijn van een complexiteit en omvang die niet opgelost kan worden met louter korte termijnacties.
 - Grootschalige economische ontwikkelingen, zoals private investeringsprogramma's en (duurzame) gebiedsontwikkelingen, zijn projecten die al snel 7 tot 10 jaar in beslag nemen.
 - Ondernemers hebben voor grotere transities behoefte aan zekerheid en dat vraagt soms ook commitment van uitvoeringsacties over een langere periode.
- Provincie wordt door partners in het veld ook gewaardeerd voor de manier waarop op strategisch niveau beleid wordt gemaakt en hoe dat onder meer met de uitvoeringsagenda wordt vertaald naar tactisch en operationeel niveau (zie volgende pagina). Tegelijkertijd wordt benoemd dat de terugkoppeling van het tactisch en operationeel niveau naar het strategisch niveau beter kan worden georganiseerd. Signalen uit het veld vinden nog niet altijd hun weg naar boven, en worden niet altijd snel omgezet in aangepast beleid. Voorbeeld van een regeling die wel mee evolueert is HIRB+.

Algemene inhoudelijke inbreng (1/2)

- In het volgende hoofdstuk volgt een overzicht van de voornaamste inhoudelijke punten per gesprek die door de deelnemers zijn ingebracht. Verschillende thema's en aandachtspunten werden in meerdere gesprekken genoemd. Deze vatten we samen in onderstaand overzicht.
 - Het belang van een integrale aanpak. De Uitvoeringsagenda Economie is een sectoraal document, maar veel economische opgaven zijn complex, snijden dwars door de economische thema's heen en interacteren met beleidsvelden die (deels) buiten de scope van de Uitvoeringsagenda Economie liggen, zoals arbeidsmarkt, mobiliteit, duurzaamheid, onderwijs, ruimtelijke ordening en woningbouw. Enkele voorbeelden uit de gesprekken:
 - Aantrekkelijkheid en economisch perspectief voor Noord-Holland Noord
 - Creëren van een op innovaties gericht ecosysteem (bijv. AI)
 - Digitalisering van de economie
 - Regionaal ruimtelijk perspectief: hoe verdelen we wonen, werken, etc. (omgevingsvisie)?
 - Werken aan toekomstbestendige agrosector
 - Verduurzaming van de havens
 - Het belang van gebiedsgericht werken en aandacht hebben en ruimte bieden voor regionale verschillen. De economische opgaven in het ene gebied en de ene regio vragen veelal andere oplossingen dan de opgaven in een ander gebied of in een andere regio.

Algemene inhoudelijke inbreng (2/2)

- Proberen om een brug te slaan tussen de provincie en de kleinere partners in het veld. Niet altijd vinden specifiek regionale en lokale opgaven hun weg naar Haarlem en voor een deel van het MKB voelt de provincie, ondanks alle inspanningen, als een partner die relatief ver weg staat. In meerdere gesprekken is het nauwer betrekken van de regionale stakeholders en lokale overheden genoemd. De (ten tijde van de interviews) aangekondigde oprichting van een ROM wordt in dit kader als positieve ontwikkeling gezien.
- Aandacht voor de lange termijn en investeringszekerheid; mede een pleidooi voor het maken van heldere keuzes en aandacht voor lange termijn uitvoeringsacties. Voor grote investeringen vragen ondernemers voor lange termijn zekerheid over fysieke- en milieuruimte op hun vestigingslocaties en om consistentie in beleid en aanpak, niet alleen tussen verschillende afdelingen van de provincie, maar ook tussen bijvoorbeeld provincie en gemeenten (bijvoorbeeld op het gebied van vestiging van datacenters).
- De provincie heeft een belangrijke rol te vervullen in thema's die gemeenten en andere partners overstijgen, zoals energietransitie en -infra, digitalisering, ruimte voor industrie, mobiliteit, etc.
- Meerdere keren komt er een 'verantwoordelijkheidshiaat' terug: opgaven die iedereen herkent en urgent vindt, maar waarbij niemand de lead neemt of de verantwoordelijkheid pakt. Kan de provincie helpen bij het invullen van een dergelijk hiaat, bijvoorbeeld door partijen te verbinden?

4. Inhoudelijke vangst per gesprek

Aanvullende punten per gesprek (1/5)

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Metropoolregio Amsterdam	• Informatie voor het MKB beter stroomlijnen; sommige (goede) regelingen (bijv. PIM) zijn nu nog onvoldoende bekend. • Initiatieven lopen stuk omdat subsidiering in 'proof of concept' fase in veel bestaande regeling lastig is. Kan provincie in gat duiken? • Het debat over de ruimte: waar is straks nog ruimte voor economie in de regio? – Provincie kan regionale balans bewaken en leidende principes voor het indelen van de ruimte formuleren.
Noord-Holland Noord	• De regio mist een integraal perspectief om aan een sterke regio te werken, waaronder ook gerichte uitvoeringsacties passen: hoe maken we de regio aantrekkelijk? • Het regionale MKB komt moeilijk mee bij grote transities (energie, digitalisering). • Tekort aan m.n. technisch arbeidspotentieel in de regio is urgent; samenwerking met onderwijs versterken? • Onrendabele toppen bij grotere projecten (bijv. 'smart grid'). • Verantwoordelijkheidshiaat bij opruimen "oude rommel" op werklocaties.

Aanvullende punten per gesprek (2/5)

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Agro	• De opgaven in het SBE zijn heel gefragmenteerd beschreven; partijen opperen om met een brede groep van stakeholders aan de slag te gaan om een actueel, integraal verhaal neer te zetten. • De vorige uitvoeringsagenda was te sectoraal, terwijl de opgaven integraal zijn. De relatie tussen economie, duurzaamheid, natuur, agro en de ruimtelijke ordening ontbrak. • Daarbij nu behoefte aan een scherpere koppeling tussen beleid en daadwerkelijke uitvoering: wie doet wat en wanneer. • Huisvesting arbeidsmigranten; kan de provincie doorzettingskracht organiseren?
Detailhandel	• Coronacrisis heeft de sector hard geraakt en dwingt bedrijven om primair naar korte termijn te kijken; in uitvoeringsacties ook oog houden voor agenderen van grote transitie (o.a. digitalisering). • Mogelijke rol voor de provincie om netwerk te organiseren met als doel ondernemers te ondersteunen door het delen van kennis. Genoemde best practice: Kennisnetwerk Zuid-Holland.

Aanvullende punten per gesprek (3/5)

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Digitaal	• Verantwoordelijkheidshiaat bij vervuilde grond voor aanleg van gewenste glasvezelverbinding; kan de provincie bemiddelen? • Eenduidig beleid over huisvesting datacenters. • Opstellen van een bredere digitaliseringsagenda: waar werken we in de provincie Noord-Holland naartoe (en welke energieinfrastructuur, onderwijs, etc. horen daarbij)? • Grote potentie voor ontwikkeling van een ecosysteem en profilering rondom AI, maar niemand neemt de lead. Partijen weten elkaar te vinden, maar het blijft bij individuele plannen. • Kennisachterstand in het onderwijs; aandacht voor digitalisering in het mbo en hbo kan een stuk sterker.
Duurzaam	• Stimuleren van het delen van innovaties tussen sectoren. • Hoge verantwoordingslasten bij subsidieregelingen en fondsen zorgen voor verloren gaan van goede initiatieven bij het MKB. • Verantwoordelijkheidshiaat op uitvoeringsniveau: visie en beleid is goed, maar ondersteuning bij uitvoering ontbreekt.

Aanvullende punten per gesprek (4/5)

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Vernieuwend	• Innovatiefonds loopt goed en loopt sneller leeg dan beoogd. In het bijzonder veel aanvragen vanuit gentherapie, AI en verduurzaming. Reden tot continueren? • Moeilijk om MKB te betrekken bij grote transitie door het ontbreken van een agenda: waar willen we naartoe? Best practices: digitaliseringsagenda's in Flevoland en Utrecht. • Groeifondsen vragen vaak naar projecten van een omvang die niet haalbaar is voor het MKB; belangrijk om regelingen niet te groot en complex te maken. • Tekort aan enabling technologies: faciliteiten die nodig zijn om hightech startups op weg te helpen. • European Digital Innovation Hubs: kansen voor de Uitvoeringsagenda?

Aanvullende punten per gesprek (5/5)

Groepsgesprekken	Aanvullende punten
Ondernemend	• Bedrijfsleven vindt het lastig om zich te verenigen. • Te afgebakende regelingen, bottlenecks in energieinfrastructuur en het tekort aan arbeidspotentieel remmen duurzame innovatie. • Tekort aan arbeidspotentieel beschouwen in relatie tot de aantrekkelijkheid regio's en woningbouwopgave. • Betrekken van het onderwijs bij het bedrijfsleven is soms lastig.
Groen herstel	• Energieinfrastructuur: de netcapaciteit is nu de belangrijkste bottleneck voor de fossiele transitie van de Amsterdamse haven. • Balans in de regio: wonen, voorzieningen én werken. Borgen van voldoende ruimte voor zwaardere bedrijven die belangrijk zijn voor o.a. circulaire ambities. • Grote bedrijven zitten nog te weinig aan tafel voor versterking van de Noord-Hollandse economie. Best practice: Brainport. Daarbij een verantwoordelijkheidshiaat: wie neemt de leiding? • Profilering en prioritering worden gemist ("net niet"), daardoor bijvoorbeeld Brexit-bedrijven misgelopen?

5. Expert opinion en advies: de belangrijkste thema's voor de uitvoeringsagenda

Integrale en gebiedsgerichte aanpak

- Het werken aan een duurzame, ondernemende en vernieuwende economie in Noord-Holland vraagt niet alleen om kleine duwtjes in de goede richting, maar ook om publiek en privaat samen de schouders zetten onder de grote opgaven die in de economie voorliggen.
- De (sectorale) Uitvoeringsagenda Economie is een nuttig instrument om concrete actie in gang te zetten en helpt intern om acties te segmenteren, maar is voor de buitenwereld uiteindelijk een puzzelstukje in het grotere geheel. Samen met actiepunten die een plek krijgen in bijvoorbeeld de Uitvoeringsagenda Arbeidsmarkt en Onderwijs, het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur en diverse programma's draagt deze bij aan het realiseren van de economische ambities.
- We adviseren daarom om in de nieuwe uitvoeringsagenda de synergie tussen deze documenten te zoeken. Door per economisch thema of per ambitie het totaalplaatje te presenteren – daarmee bedoelen we: de combinatie van acties uit verschillende agenda's en programma's – wordt bovendien het doel herkenbaar voor stakeholders en de inzet van de provincie helder.
- Aanvullend op de provinciebrede Uitvoeringsagenda Economie kunnen gebiedsagenda's een waardevolle toevoeging zijn om lokale uitdagingen te definiëren, concrete oplossingen op maat te formuleren en daarmee stakeholders te committeren. Gebiedsagenda's kunnen betrekking hebben op een regio (bijv. Noord-Holland Noord) of locatie (bijv. een haven- of glastuinbouwgebied).

Borgen van de middellange termijn

- Voor het realiseren van de provinciale ambities en het effectief oppakken van de complexe strategische opgaven in de economie zijn niet alleen korte termijnacties nodig, maar is ook behoefte aan acties met een langere tijdshorizon (7 – 10 jaar). Het gaat dan met name om acties die appelleren aan economische structuurversterking (duurzaam, ondernemend en vernieuwend), maar ook innovatieprogramma's en gebiedsontwikkelingen, die van zichzelf vaak een langere doorlooptijd hebben. De combinatie van korte termijn- en lange termijnacties vormen een effectief uitvoeringsprogramma.
- Ondernemers en andere stakeholders vragen langere termijnzekerheid op het moment dat ze grotere investeringen doen, omdat deze investeringen vaak ook een langere terugverdientijd hebben. Deze zekerheid vinden zij in bewezen consistentie in beleid, maar ook uitvoeringsacties met commitment voor een langere periode.
- In dat kader vragen de opgaven van 2021 ook om een aanscherping van de visie uit het Strategisch Beleidskader Economie. We denken dan met name aan het debat over de ruimte – waar is straks (toekomstbestendige) ruimte om te ondernemen in Noord-Holland, en welke rol pakt de provincie daarin? – en vragen die voortvloeien uit de coronaperiode, zoals: willen we straks alle facetten van de 'oude' economie op dezelfde manier terug, zoals het massatoerisme? We adviseren om daarover het politieke gesprek te voeren.

Brug slaan naar het lokaal niveau

- Het werken aan een duurzame, ondernemende en vernieuwende economie is een opgave die gemeenten en vaak ook regio's overstijgt. Hierbij wordt door de stakeholders ook een rol van de provincie verwacht. De provincie is aan zet voor ontwikkelingen die randvoorwaardelijk zijn voor het verwezenlijken van de economische ambities en die zonder twijfel een regionaal of bovenregionaal vraagstuk zijn. Denk hierbij aan vraagstukken rondom netcapaciteit (energietransitie), fysieke- en milieuruimte voor de industrie, bereikbaarheid en digitale infrastructuur.
- Tegelijkertijd kan de provincie voor lokale problematiek op een nog te grote afstand staan van lokale stakeholders. Het MKB weet de provincie bijvoorbeeld niet altijd te vinden, terwijl dergelijke partijen van groot belang zijn voor verwezenlijken van de economische ambities van de provincie en het aanpakken van de grote economische uitdagingen. Om dergelijke lokale partijen te bereiken, kan de provincie nauwer samenwerken met gemeenten. De reeds aangekondigde ROM kan hier ook een nuttige rol in vervullen.
- De interactie voor de omgekeerde weg, van lokaal naar provincie, en van operationeel en tactisch niveau naar strategisch niveau, kan meer aandacht krijgen. Dat betekent soms sneller schakelen tussen deze lagen en beleid aanpassen zodat regelingen goed aansluiten bij de situatie 'in het veld'. Dit draagt bij aan toegankelijke regelingen voor ondernemers.

Invullen verantwoordelijkheidshiaat

- Verschillende (uiteenlopende) opgaven en cases hebben in de provincie geen duidelijke eigenaar, terwijl daar wel kansen liggen om bij te dragen aan de economische ambities van de provincie. Genoemd zijn onder meer bodemvervuiling bij de aanleg van een glasvezelverbinding, de ruimte voor industrie en ontwikkeling van een sterk ecosysteem rondom (bijvoorbeeld) Artificial Intelligence.
- Het zijn opgaven waarvan alle betrokken stakeholders urgentie of meerwaarde erkennen, maar waar bij niemand in de lead is. De provincie hoeft geen eigenaar te worden van dergelijke vraagstukken, maar heeft in ieder geval de positie en capaciteiten om de juiste partijen bij elkaar aan tafel te krijgen en een doorbraak te bewerkstelligen.
- Daarbij kan de provincie sneller en vaker grotere bedrijven betrekken bij het realiseren van economische ambities, versterking van de provinciale ecosystemen en het profileren van de provincie op (inter)nationaal niveau. Bijvoorbeeld bij het verzilveren van kansen rondom Artificial Intelligence. Zie bijvoorbeeld hoe in Brainport Eindhoven grotere bedrijven als ASML ook een belangrijke rol vervullen in de (inter)nationale profilering, ontwikkeling van het ecosysteem en samenwerking vinden met het MKB en startups. Dergelijke structuren worden er in Noord-Holland nog niet ervaren.

6. Expert opinion en advies: 'groen herstel' in de uitvoeringsagenda

Accent op bestaande principes

- De term 'groen herstel' appelleert al snel aan het herstel van de coronacrisis, constateren we. Deze crisis heeft niet op alle sectoren van de economie eenzelfde effect gehad. Sommige sectoren zijn hard geraakt (bijv. detailhandel), terwijl andere sectoren er weinig van voelen. Vanuit het perspectief van de coronacrisis is het dus geen inclusieve term. Niet iedereen wordt er dus door aangesproken. We adviseren daarom om de coronacrisis niet het enige perspectief te laten zijn van waaruit de nieuwe uitvoeringsagenda wordt opgesteld.
- 'Groen herstel' wordt door stakeholders veelal gezien als een 'accent' en als logisch in het verlengde van de huidige principes: wanneer uitvoeringsacties toewerken aan een duurzame, vernieuwende en ondernemende economie, dragen deze ook bij aan een groen herstel van de economie.
- Daarmee is het gebruik van de term 'groen herstel' overigens niet overbodig. De term 'groen herstel' is voor de sectoren die geraakt worden door de coronacrisis een actueel en herkenbaar narratief om uitvoeringsacties aan op te hangen. We adviseren om het te hanteren als vierde richtinggevende principe. Dat betekent: bijdragen aan herstel van de economie op een manier die bijdraagt aan een duurzaam, ondernemend en vernieuwend Noord-Holland. Houd oog voor de langere termijn en ga niet vanzelfsprekend terug naar 'business as usual'. De herstelacties die nu uitgevoerd worden moeten niet de opgaven voor de volgende uitvoeringsagenda creëren.

Focus op brede welvaart

- In de gesprekken over 'groen herstel' werd door de stakeholders ook gesproken over 'brede welvaart'. Aandacht voor groen herstel is misschien wel een gevolg van de coronacrisis, maar wel een goed moment om structureel anders te gaan kijken naar economie.
- 'Brede welvaart' is een inclusieve term, die voor de hele economie relevant is. Dat betekent meer aandacht voor duurzaamheid, gezondheid en gelijkmatige groei, en een gezondere balans tussen het welbekende people, planet en profit. Belangrijk is dat het verschil tussen de winnaars en de verliezers tussen regio's en mensen met verschillende opleidingsniveaus niet te groot wordt. Niet door de winnaars van marktontwikkelingen af te stoppen, maar door voor de lange termijn te investeren in de brede aantrekkelijkheid van de regio's (waarbij de relatie met bijvoorbeeld woningbouw en onderwijs relevant is), lokale kansen te benutten en lokale unieke kwaliteiten verder uit te bouwen teneinde regio's autonoom potentieel te geven.

7. Expert opinion en advies: concrete acties in de uitvoeringsagenda

Overzicht genoemde acties (1/3)

In de gesprekken zijn door deelnemers verschillende concrete acties benoemd die de provincie zou kunnen oppakken/inzetten. We geven hier een totaaloverzicht van zo concreet mogelijke acties (pagina 30, 31 en 32). De belangrijkste acties (zie pagina 33) vormen ons advies van de meest waardevolle of snel uit te voeren acties.

Genoemde acties in gesprekken

- Ga in gesprek met een brede groep stakeholders uit de agrosector om de strategische opgaven voor de sector te actualiseren, opdat hierop gerichte uitvoeringsacties kunnen volgen.
- HIRB+ uitbreiden naar herstructurering van glastuinbouwgebieden
- Ontwikkeling van het PRIP (Provinciaal Ruimtelijk Initiatieven Platform)
- De provincie zou, wanneer hier budget voor is, meer moeten investeren in subsidieregelingen voor de detailhandel.
- De provincie moet een platform oprichten dat zich richt op kennis delen, inspireren, voorbeelden aandragen en verbindingen leggen tussen gemeenten, detailhandel binnen en buiten de provincie. Kennisnetwerk opzetten.
- Provincie kan trekkersrol op zich nemen dat zich inzet voor het stimuleren van afstemming MRA/provincie/gemeenten op het gebied van kunstmatige intelligentie.
- Omtrent digitalisering is er een vraag naar een overkoepelende visie die zich niet beperkt tot één beleidstak. De provincie moet hierin meer de regie nemen en kan dienen als verbinder.

Overzicht genoemde acties (2/3)

Genoemde acties in gesprekken

- De provincie dient duidelijkheid te geven in waar ruimte voor groei voor datacenters is. Hier zou een langetermijnvisie voor ontwikkeld moeten worden.
- De provincie kan een programma opzetten om het brede MKB te bedienen, in plaats van de 'usual suspects'. Dit kan gedaan worden door een MKB-ambassadeur aan te nemen, een ambassadeur die mogelijkheden aandraagt. De ambassadeur gaat aan tafel met partijen en kan zo mogelijkheden ontdekken.
- De provincie zou kunnen inzetten op de toegankelijkheid voor ondernemers voor potentiële innovaties, aan de hand van 'voucher regelingen'. Zo worden de ondernemers ontzorgd.
- Provincie kan gemeenten (die steeds minder specialisten in huis hebben en veel taken erbij krijgen) ondersteunen bij het vormen van een collectief voor kennisdeling, bijvoorbeeld rond contractvorming, contractbegeleiding; praktische toepassingen.
- Doorzetten van succesvolle regelingen, zoals HIRB+ en het Innovatiefonds.
- De provincie dient locaties aan te wijzen voor zowel bedrijvigheid als werklocaties. Mengen is slechts tot op zekere hoogte uitvoerbaar. Op deze manier zal de provincie de beschikbaarheid en capaciteit van juist personeel aanscherpen.
- Het groeiende gevecht voor ruimte vraagt in de toekomst een scherper beleid van de provincie. De provincie zal een belangrijke rol gaan spelen in het maken van deze keuzes. De provincie kan hierin onderzoeken faciliteren op het gebied van wonen/bedrijvigheid/recreatie.

Overzicht genoemde acties (3/3)

Genoemde acties in gesprekken

- Op het gebied van bijvoorbeeld Smart Grid moet de provincie vaker mee-investeren, in plaats van alleen faciliteren. De provincie kan onrendabele toppen financieren door enerzijds de onrendabele toppen te dekken en anderzijds de onrendabele toppen zo klein mogelijk te krijgen.
- Het organiserend en innovatief vermogen van toeristische en detailhandelsbedrijven aanjagen. De provincie kan bijdragen doordat zij over grenzen van gemeenten en de provincie heen kijkt. Breng bedrijven bij elkaar, draag goede voorbeelden uit en organiseer op die manier inspiratie voor het toepassen van goede ideeën in Noord-Holland.
- De provincie mag meer maatwerk leveren om zo de beste hulp te bieden aan verschillende ondernemingen. Laat hierin de markt oplossingen aandragen, maar biedt wel een algemeen ingericht instrument en ondersteun zo het organisatievermogen van bedrijven. Een instrument wat er nu al is, is de OTW-subsidie. Deze kan uitgebreid worden.

Belangrijkste acties

Onderstaand een selectie uit de voorgaande groslijst van genoemde acties hiervoor. Het zijn de wat de onderzoekers betreft meest kansrijke of belangrijkste acties waarmee resultaten te behalen zijn.

- Ga in gesprek met een brede groep stakeholders uit de agrosector om de strategische opgaven voor de sector te actualiseren, opdat hierop gerichte uitvoeringsacties kunnen volgen.
- HIRB+ uitbreiden naar herstructurering van glastuinbouwgebieden.
- Provincie kan trekkersrol op zich nemen dat zich inzet voor het stimuleren van afstemming MRA/provincie/gemeenten op het gebied van kunstmatige intelligentie.
- De provincie zou kunnen inzetten op de toegankelijkheid voor ondernemers voor potentiële innovaties, aan de hand van 'voucher regelingen'. Zo worden de ondernemers ontzorgd.
- Provincie kan gemeenten (die steeds minder specialisten in huis hebben en veel taken erbij krijgen) ondersteunen bij het vormen van een collectief voor kennisdeling, bijvoorbeeld rond contractvorming, contractbegeleiding; praktische toepassingen.
- Doorzetten van succesvolle regelingen, zoals HIRB+ en het Innovatiefonds.

8. Expert opinion en advies: de rol van de provincie

We onderscheiden vijf rollen

- **Overzicht houden:** de provincie kan (binnen en buiten de provinciegrenzen) zicht houden op wat er op verschillende plekken gebeurt, best practices opsporen en een spil zijn in het delen van kennis.
- **Verbinden:** de provincie kan opgaven agenderen en helpen om de juiste partijen bij elkaar aan tafel te zetten. De interdisciplinaire groepsgesprekken in dit verband werkten bijvoorbeeld ook al positief.
- **Integrale afweging waarborgen:** de provincie overziet de samenhang tussen verschillende beleidsvelden en perspectieven.
- **Regionaal belang bewaken:** grotere en 'complexe' economische opgaven vragen om een aanpak op regionaal schaalniveau. De provincie kan partijen helpen om op regionaal schaalniveau samen te werken en over de gemeentegrenzen heen te kijken.
- **Investeren:** de huidige rol die de provincie hierbij vervult via fondsen en subsidies wordt als positief gezien. Regelingen als HIRB+ worden bijvoorbeeld zeer gewaardeerd. Aandachtspunten die hierbij door de deelnemers nog werden genoemd, zijn:
 - Minder versnipperen en afbakenen, zodat bedrijven minder snel tussen wal en schip vallen (genoemde voorbeelden: scale-ups en omvangrijkere innovaties)
 - Toegankelijker maken, bijvoorbeeld door betrokkenheid van regionale partijen
 - Verbreden van succesvolle regelingen; HIRB voor herstructurering glastuinbouwgebieden?
 - Verlengen van succesvolle regelingen, zoals het Innovatiefonds